

рівноправних братніх народів! Передвиборна програма Комуністичної партії України. Арк. 221–224.

16. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО), Ф. 270, Оп. 1, Спр. 126 / Резолюція І Всеукраїнського Міжнародного Конгресу Арк. 25–26.

УДК 811.161.2'272:351.746.1

Леся Коцур

МОВНИЙ ФАКТОР ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Проаналізовано вплив мовного фактора на національну безпеку України в контексті російсько-українського протистояння. Здійснено короткий огляд мовної політики країн, які пов'язують свою національну безпеку з мовним питанням.

Ключові слова: українська мова, національна безпека, мовна політика, російсько-українська агресія, мовна експансія, міжнародна арена.

The influence of the linguistic factor on the national security of Ukraine in the context of Russian-Ukrainian confrontation. Done briefreview of the language policy of countries that link the irnational security with the language issue.

Key words: Ukrainian language, national security, language policy, the Russian-Ukrainian aggression, language expansion internationally.

Мовна політика – невід'ємна складова у становленні та функціонуванні будь-якої держави. Українське державотворення розпочалося задовго розпаду СРСР і поштовхом до цього процесу слугувало саме мовне питання та його місце в незалежній Україні. Водночас навіть через 25 років існування незалежної України мовне питання не втратило своєї актуальності, а дедалі сильніше викликає інтерес через невдалу мовну політику українського керівництва.

Безпековість мовного фактора визначається не лише зовнішніми, але й внутрішніми факторами. Так, понад 70 % українських громадян вважають українську мову символом української державності. Безпекову складову української мови вбачають як прості українці, так і науковці, які апелюють до історичного минулого, зокрема постійних заборон на використання української мови та русифікації українців. На думку Г. Маляр, саме небезпеку у використанні та функціонуванні української мови вбачали завжди загарбники українських земель, як російські, так і польські, і на сьогодні це питання не є вирішеним [3]. Окрім того, дані проблемі приділяють увагу В. Каспрук, С. Оснач та ін.

Незважаючи на те, що мовне питання в Україні постійно педалюється, воно не має єдиної лінії, а ті питання мови, які розглядаються на конференціях та інших заходах у результаті мають чисто декларативний характер без практичного втілення. Так, питання, пов'язані з мовною безпекою України розглядалися науковцями та громадськими діячами на прес-конференції у приміщенні Українського дому, 13 червня 2006 р.: тема «Посягання на українську мову – посягання на українську державність» [4]. Відомий політолог і журналіст Віктор Каспрук після приходу В. Януковича у 2010 р. до влади також неодноразово наголошував, що мовна політика в Україні є викликом національній безпеці і буде з кожним роком лише погіршуватися [2], але до рекомендацій, що лунали й лунають з вуст експертів ніхто не прислухається. Нажаль, така ситуація спостерігається й сьогодні.

Сучасну агресію Російської Федерації проти України, яка розпочалася у 2014 р. багато аналітиків також пов'язують з мовним питанням, а саме вважають, що ключовий напрям російської інформаційної експансії – мовний – досі залишається без належної відповіді з українського боку. У цьому випадку важко не погодитися з думкою С. Оснача, що «для експертів вплив мови на безпеку держави давно є аксіомою. Та через невігластво чи шкідництво деяких представників української влади, а також через необізнаність українських громадян, мовним фактором безпеки в Україні нехтують впродовж усіх років незалежності. А внаслідок тиску та спекуляцій Росії, тема мови взагалі перетворилася в нашої країні ледь не на табуовану. В українському політикумі бояться її чіпати, щоб, мовляв, не дати зайвого інформаційного приводу агресорові та не спровокувати збурення в суспільстві. Але таким чином в Україні консервується те становище, яке Росія вміло використовувала й продовжує використовувати проти України. Тому, замість уникати мовного питання, українській владі та громадянам пора нарешті звернутися до наукових знань і усвідомити роль мови як фактора національної безпеки, позбутися хибних стереотипів і комплексів щодо мови, які наш ворог кидає нам і використовує проти нас, та сформулювати справедливі засади мовної політики, що відповідали б інтересам України» [5].

Усвідомлюючи усю складність ситуації мовне питання знову активно піднімається науковцями, експертами, літераторами, журналістами, громадськими діячами та не байдужими громадянами України, які у той чи інший спосіб апелюють до думки, що коли не відновити панування української мови по всій території України – розпаду Української держави не уникнути. Більше того, для популяризації української мови на сьогодні створено й функціонує низка сайтів, які покликані переконати суспільство у важливості єдиної мови в національній політиці [6].

Окрім того, про важливість мовного фактору в національній безпеці нагадують наші держави-сусіди, які будують мовні форпости від зовнішнього впливу. На міжнародній арені навіть найменш розвинуті країни намагаються захистити свою мову від вимирання. Провідні країни світу також переймаються мовною політикою, адже міграційні процеси, які тривають нині в Європі та

Америці значно впливають на мовну ситуацію. Особливо актуальним мовне питання виявилось після початку агресії РФ проти України. зокрема такі як Татарстан[8], Таджикистан [9], Росія [7], Німеччина[10], Чехія [11], Казахстан [1], Латвія, Велика Британія, Білорусь, Естонія, Молдова, Польща [6] різко починають акцентувати увагу на національній мові, позбавляючись при цьому впливу інших мов, у тому числі й російської. Більшість країн Європи вбачають негативний вплив та небезпеку, пов'язану з використанням російської мови.

Незважаючи на те, що у більшості країн світу національні мови превалювали, мовне питання своєї актуальності не втрачало. Адже міжнародні конвенції, які гарантують і захищають розвиток мов національних меншин позначилися й на національній безпеці держав. Водночас світові конфлікти не створювали таких прецедентів, які обґрунтовували б доречність домінування національних мов. Таким прецедентом став російсько-український конфлікт, пов'язаний з утисками російськомовних, який активно й обґрунтовано використовується більшістю країн Європи для вирішення своїх мовних проблем.

Отже, наявна ситуація переконливо доводить, що загальносвітовий мовний ажіотаж Україна може використати задля реанімації та утвердження єдиної державної мови – української, не формально, а реально. Відновлення у побуті української мови є необхідною вимогою часу. Якщо сьогодні не скористатися цією можливістю, то пізніше такого легкого шляху може й не бути.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Казахстан готується перейти на латинський алфавіт / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language-policy.info/2016/02/kazakhstan-hotujetsya-perejty-na-latynskyj-alfavit/> (19.09.2016).
2. Каспрук В. Мовна політика – це проблема безпеки України / [Електронний ресурс] – Віктор Каспрук. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/1992979.html> (19.09.2016).
3. Маляр Г. Мовний фактор Безпеки / [Електронний ресурс] – Ганна Маляр, (к. ю. наук). – Українська правда, 28 листопада 2014. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2014/11/28/7045346/> (19.09.2016).
4. Мовна ситуація в Україні і національна безпека / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ar25.org/article/movna-sytuaciya-v-ukrayini-i-nacionalna-bezpeka.html> (19.09.2016).
5. Оснач С. Мовна складова гібридної війни. (Автор: Оснач Сергій) / [Електронний ресурс] – Сергій Оснач. – Режим доступу: <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/politika/movnaskladovagibridnoievijniavtorosnacsergij> (19.06.2016).
6. Портал мовної політики / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language-policy.info/2016/05/putin-nazvav-zberezhennya-rosijskoji-movy-pytannyam-natsionalnoji-bezpeky/> (19.06.2016).
7. Путін назвав збереження російської мови питанням національної безпеки / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language->

policy.info/2016/05/putin-nazvav-zberezhennya-rosijskoji-movy-pytannjam-natsionalnoji-bezpeky/ (19.09.2016).

8. У Республіці Татарстан перестануть читати п'ятничну проповідь у мечетях російською / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language-policy.info/2016/08/u-respublitsi-tatarstan-perestanut-chytaty-p-yatnychnu-propovid-u-mechetyah-rosijskoyu/> (19.09.2016).

9. У Таджикистані виправлятимуть зрусифіковані прізвища у документах етнічних таджиків / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language-policy.info/2016/05/u-tadzhykystani-vypravlyatymut-zrusyfikovani-prizvyscha-u-dokumentah-etnichnyh-tadzhykiv/> (19.09.2016).

10. Уряд Німеччини розробляє закон, що змусить біженців вчити німецьку мову / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language-policy.info/tag/movna-polityka/page/2/> (19.09.2016).

11. Чехи: рідну мову після тривалої окупації можна повернути до активного вжитку / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://language-policy.info/tag/movna-polityka/page/3/> (19.09.2016).

УДК 355.233.015.3

Надія Коцур, Катерина Варивода

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті досліджуються можливості освітнього середовища щодо формування емоційного благополуччя школярів, розкриваються шляхи формування емоційно здорового освітнього середовища. Проаналізовано сутність безпечного освітнього середовища, його складових.

Ключові слова: освітнє середовище, психологічно безпечне освітнє середовище, психологічна безпека у школі, психічне здоров'я школярів.

The article deals with the possibility of educational environment for forming of emotional well-being of students, the ways formation of emotionally health educational environment. In the article has been described the essence of safe educational environment, its constituents.

Key words: educational environment, psychologically safe educational environment, psychological safety at school, psychological health of pupils.

Освітнє середовище – це складна організована система, в рамках якої вирішуються не тільки освітні завдання, а й відбувається соціалізація та психологічний розвиток особистості. В освітньому середовищі проходить значна частина життя людини: дитинство, підлітковий вік, юність. Воно об'єднує взаємини дитини з однолітками, педагогами, батьками, іншими